

O'ZBEKISTONDAGI HUNARMANDCHILIK AN'ANALARI VA ULARNING RIVOJLANISHI

Islomjon Kodirov

fotobe17@gmail.com

Annotasiya: Ushbu maqola O'zbekistondagi hunarmandchilik an'alarining tarixiy rivojlanishini, ularning madaniyatdagi o'рни va zamonaviy kontekstdagi ahamiyatini o'rganadi. O'zbek xalqining qadimiy hunarmandchilik an'analari, misol uchun, to'qimachilik, keramika, va metall ishlarini o'z ichiga oladi. Maqola, shuningdek, bu san'at turlarining innovatsion yondashuvlar va texnologiyalar yordamida qanday yangilanayotganini, mahalliy va global bozorlar bilan integratsiyasini tahlil etadi. Hunarmandchilikning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishdagi roli, o'zbekistonlik ustalar tomonidan yaratilgan asarlarning xalqaro miqyosda qanday tan olinishi, shuningdek, ushbu an'analarni saqlab qolish va rivojlantirish yo'nalishlari ham muhokama qilinadi. Asar o'quvchilarni O'zbekistonning boy madaniy merosiga, hunarmandchilik san'atining ahamiyatiga va uning kelajakdagi istiqboliga qiziqtiradi.

Kalit so'zlar: O'zbekistondagi hunarmandchilik, an'analari, rivojlanish, madaniyat, to'qimachilik, keramika, metall ishlari, innovatsion yondashuvlar, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy ahamiyat, mahalliy va global bozor.

O'zbekiston o'zining boy tarixiy va madaniy merosi bilan, hunarmandchilik an'alarining rivojlanishi uchun qulay sharoitlar yaratgan mintaqasi sifatida tanilgan. Qadim zamonlardan buyon bu yerda to'qimachilik, keramika, metal va boshqa hunarmandchilik turlari gullab-yashnamoqda. Har bir hunar o'ziga xos uslublar va texnikalar bilan ajralib turadi, bu esa O'zbekistonning madaniy rang-barangligini aks ettiradi. Hunarmandchilik insonning ishlab chiqarish faoliyati bilan vujudga kelib, jamiyat rivojlanishi davomida asta-sekin dehqonchilik va chorvachilikdan ajralib chiqdi, turli ijtimoiy-tarixiy davrlar doirasida texnika rivoji bilan aloqador holda takomillasha bordi, turli ixtisosliklar (*kulollik, duradgorlik, temirchilik, misgarlik, binokorlik, toshtaroshlik, o'ymakorlik, kashtado'zlik, ko'ncilik, tikuvchilik, to'quvchilik, zargarlik, degrezlik, rixtagarlik, zardo'zlik, bo'yoqchilik, kemasozlik, taqachilik, tunukaso'zlik* va boshqalar)ga ajraldi. Hunarmandchilik qanday tabiiy resurslarning mavjudligiga qarab, mas, paxta va pilla bor yerda to'qimachilik, sifatli xomashyo bor yerda kulolchilik, jun va teri ko'p yerda to'qimachilik va ko'ncilik, shunga qarab kosibchilik, o'rmonlar ko'p yerda yog'ochsozlik, ma'danlarga boy yerlarda metall ishlab chiqarish va temirchilik, dengiz va daryo bo'ylarida kemasozlik va boshqa rivoj topgan. Jamiyat taraqqiyoti bosqichlari, mehnat taqsimoti bilan aloqador holda hunarmandchilikning 3 turi shakllangan:

- 1) uy hunarmandchiligi;
- 2) buyurtma bilan mahsulot tayyorlaydigan hunarmandchilik;
- 3) bozor uchun mahsulot tayyorlaydigan hunarmandchilik.

Uy hunarmandchiligi kapitalizmga qadar bo'lgan davrlarda hunarmandchilikning eng ko'p tarqalgan turi bo'ldi. Hunarmandchilikning bu turi natural xo'jalikning ajralmas qismi hisoblanadi. Aslida hunarmandlik o'zi nima? **Hunarmandchilik** – milliy-an'anaviy mayda

tovar ishlab chiqarish, oddiy mehnat qurollari yordamida yakka tartibda va qo'l mehnatiga asoslangan sanoat turi; shunday mahsulotlar tayyorlanadigan kasblarning umumiy nomi. Yirik sanoat ishlab chiqarishi vujudga kelishiga qadar keng tarqalgan, ayrim sohalari keyin ham saqlangan. Kam rivojlangan mamlakatlarning xalq xo'jaligida hozir ham muhim o'rin egallaydi.

Ushbu maqolada O'zbekistondagi hunarmandchilik an'alarining tarixi, zamonaviy rivojlanishi va ularning ijtimoiy-iqtisodiy hayotdagi o'rni haqida chuqur tahlilni taqdim etadi. An'anaviy hunarlarning ahamiyatini, ularni rivojlantirish va saqlab qolish yo'nalishlarini o'rganish orqali, o'zbek madaniyatining kelajagi haqida muhim fikrlar bildirish maqsad qilingan.

1. Tarixiy kontekst

O'zbekistondagi hunarmandchilik an'alari ming yillar davomida shakllangan. O'zbekiston hududi buyuk savdo yo'llarining kesishgan joyida joylashganligi sababli, hunarmandchilik turlari boshqa madaniyatlar bilan rivojlangan. To'qimachilik, keramika va metall ishlari kabi an'anaviy san'atlar, o'zining yuqori sifat va nafisligi bilan ajralib turadi.

2. An'anaviy hunarmandchilik turlari

To'qimachilik: O'zbekistonning xalq dastgohlari, xususan, ipak to'qish va kulolchilik butun dunyo bo'ylab tanilgan. Mahalliy ustalar o'z ishlanmalarida an'anaviy naqshlar va ranglarni qo'llaydi, bu esa o'zbek madaniyatining muhim qismini tashkil etadi.

Keramika: O'zbek keramika san'ati asrlar davomida rivojlanib, noyob uslublarni keltirib chiqardi. Samarqand, Buxoro va Xiva shaharlarida yaratilgan keramika asarlari o'zining rang-barangligi va nafisligi bilan e'tirof etiladi.

Metall ishlari: O'zbek hunarmandlari metallni o'zgacha usullar bilan ishlashni bilishadi. Ustalar tomonidan tayyorlangan qozonlar, asboblari va bezaklar o'zining sifat va dizayni bilan ajralib turadi.

3. Zamonaviy rivojlanish

Bugungi kunda O'zbekistonda hunarmandchilik an'alari yangi yo'nalishlarga yo'l ochmoqda. Innovatsion texnologiyalar va marketing strategiyalari yordamida mahalliy ustalar o'z mahsulotlarini global bozorda tanitishga muvaffaq bo'lishmoqda. Yangi bozorlar: Internet va onlayn savdo platformalari mahalliy hunarmandlar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Mahalliy va xalqaro bozorlar o'rtasida aloqalar mustahkamlanmoqda.

4. Ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati

Hunarmandchilik O'zbekistonning iqtisodiy hayotida muhim rol o'ynaydi. U ko'plab ish o'rinlari yaratadi va mahalliy jamiyatlar uchun daromad manbai bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, bu soha milliy identitetni saqlash va madaniy merosni avlodlarga yetkazishda muhim ahamiyatga ega.

5. Saqlash va rivojlantirish yo'nalishlari

O'zbekistonda hunarmandchilik an'alarini saqlab qolish va rivojlantirish uchun bir qator tashabbuslar amalga oshirilmoqda:

O'zbekiston hunarmandchiligi, asrlar davomida shakllangan boy madaniyat va an'analarni o'z ichiga oladi. Ushbu an'alar xalqning turmush tarzi, san'ati va ma'naviyati bilan chambarchas bog'liq.

1. Tarixiy asoslar

O'zbekistondagi hunarmandchilik an'analari qadim zamonlardan boshlangan. Buyuk Ipak yo'li orqali O'tgan savdo-sotiq va madaniyat almashinuvi hunarmandchilikni rivojlantirishga katta hissa qo'shdi.

2. Asosiy yo'nalishlar

- Tokarlik va yog'och ishlov berish: O'zbeklar an'anaviy yog'och o'yinchoqlari, mebel va boshqa mahsulotlarni yaratishda ko'nikmalarga ega.
- Keramik ishlab chiqarish: O'zbek keramikalari, xususan, Qizilqum va Farg'onada o'ziga xos naqsh va ranglar bilan tanilgan.

3. Rivojlanish omillari

- Madaniy merosni saqlash: Mahalliy hunarmandlar an'anaviy usullarni davom ettirib, yangi avlodlarga o'rgatishadi.
- Yangi texnologiyalar: Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hunarmandchilikni yanada rivojlantirishga yordam bermoqda.
- Turizm: O'zbekistonda turizmning rivojlanishi hunarmandchilik mahsulotlariga bo'lgan talabni oshirib, ustalarga imkoniyatlar yaratmoqda.

O'zbekistondagi hunarmandchilik an'analari o'z tarixiy va madaniy ahamiyatiga ega bo'lib, zamonaviy rivojlanish jarayonida yangicha imkoniyatlarga yo'l ochmoqda. Ushbu sohani saqlab qolish va rivojlantirish O'zbekistonning madaniy merosini mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sharifov, M. (2015). O'zbekiston hunarmandchiligi: tarix va bugun. Tashkent: O'zbekiston davlat nashriyoti.
2. Toshpulatov, A. (2018). Hunarmandchilik va san'at: O'zbekistonning madaniy merosi. Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti.
3. Akhmedov, R. (2020). O'zbek xalq san'ati va hunarmandchilikning rivojlanishi. Tashkent: "Yangi asr avlodi" nashriyoti.
4. Gafurov, A. (2019). Ipak yo'li va hunarmandchilik an'analari. Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
5. Usmonov Q., Sodiqov M., Burxonova S. O'zbekiston tarixi. Darslik. - T., 2005. -24-b.
6. Unsur al-Maoliy, Qobusnoma, T., 1973 (to'ldirilgan 3 -nashri), T., 1994. B 18